

Normer och HBTQ+

Normer är oskrivna regler om hur vi förväntas uppträda och vara, se ut eller fungera. De kan förändras över tid och finnas i olika kulturer eller subgrupper. Delvis kan normer vara bra eftersom det kan göra det enklare för oss att veta hur vi ska bete oss i vissa situationer, vilket kan vara skönt. I andra fall kan normer vara snäva, förtrycka och göra att vi känner oss utanför och fel. I värsta fall blir vi utsatta för kränkningar och våld om vi bryter mot normen.

Varför är det viktigt att prata om normer egentligen? För att det handlar om makt. Den som uppfyller normen märker sällan av det, men är i en maktposition att avgöra om andra avviker eller hör till. Det kanske tydligaste exemplet är en heterosexuell medelålders medelklassman som sällan går runt och funderar på varken sin sexualitet, identitet eller om han hör till. Istället kommer den 15-åriga queer-tjejen antagligen ofta känna att hon inte passar in, känna sig ifrågasatt och fundera över både sexualitet och identitet. Det krävs energi av den som inte hör till, vilket kallas minoritetsstress.

Vi räknar med att andra uppfyller normen tills motsatsen är bevisad. Du kan ofta lägga märke till att något inte är norm om det kräver ett prefix som manlig sjuksköterska, kvinnlig brandman, tjejfotboll, handikappidrott, homosexuell man och så vidare. En stark norm i vårt samhälle handlar om kvinnligt och manligt, som hur vi förväntas se ut, uppträda, vad vi ska tycka om att göra och vem vi förväntas bli kär i och ha sex med. Många kämpar hårt för att passa in eftersom man upplever att det blir enklast så. Det kan ta mycket kraft, och vi vet att psykisk ohälsa bland barn och ungdomar som inte passar in i mallen för flicka och pojke är utbredd.

Förväntningar på de olika könen kan vara krävande för många, även för de som inte känner att de är födda i fel kön, utan bara inte vill skriva under på alla de uttryck och stereotyper som är norm för det kön de har. En vidgad definition av könsroller, könsidentitet och möjligheten att inte identifiera sig alls om man inte vill kan nog gynna de flesta.

Det är viktigt att komma ihåg att även om det finns begrepp som du tycker passar in på en person är det inte säkert att just hen är bekväm med den benämningen.

Trans handlar om könsidentitet och hur man uttrycker sitt kön. Många transpersoner identifierar sig inte med det kön de tilldelades vid födseln. Trans har inget med sexualitet att göra utan handlar om vilket kön man själv har eller hur man uttrycker det.

➔ Läs mer om HBTQ+ i handledningen till [Shamuns novell](#)

TEMAN

Novell

- Normer
- Identitet
- HBTQ+
- Könsroller
- Familj
- Känslor

Övningar

- Normer
- Identitet
- HBTQ+
- Familj
- Känslor

FÖRDJUPNING

➔ Se länksamling på klasskompisar.se

EPA Enskilt • par • alla

BERÄTTA Elises mamma har tagit på finkläder och dukat i matsalen inför att farmor och farfar kommer. Till Elise har mamma köpt en ny klänning.

FRÅGA Varför tror du Elise känner sig obekvämt när mamma säger att hon måste ha på sig klänningen hela eftermiddagen och kvällen?

Betona att det inte finns något rätt eller fel svar.

- Låt var och en fundera tyst enskilt i cirka en minut.
- Be barnen fundera tillsammans med den som sitter bredvid i någon minut.
- Lyft frågan i hela gruppen.

LEK Känslomemory

I den här leken gör vi ett mänskligt memory. Två personer, de som ska spela mot varandra, går ut ur rummet.

De andra paras ihop två och två och blir ett par i memoryt. Varje par kommer överens om en känsla och hur den ser ut och låter (båda ska göra lika), utan att säga känslans namn. Sprid ut er i rummet.

De personer som ska spela memory får komma in och den första spelaren "vänder på en bricka" genom att röra lätt vid axeln på en person. Personen får då visa känslan en gång och "vänds sedan tillbaka". Spelet fortsätter som ett vanligt memory genom att spelaren vänder på ytterligare en bricka. Om det är en annan känsla som kommer upp går turen vidare till den andra spelaren. En spelare som hittar ett par får fortsätta. Paret som hittas ställer sig på anvisad plats för att man sedan ska kunna räkna ihop vilken spelare som vann.

SYFTE

- Få alla att reflektera
- Skapa trygghet i diskussioner

SYFTE

- Ha roligt och skapa gemenskap

TIPS

För att undvika att mer än ett par väljer samma känsla kan du visa en känsla till varje par eller dela ut lappar med känslor.

HELGRUPP Normer

BERÄTTA Normer är osynliga regler om hur vi förväntar oss att olika saker, personer och händelser ska vara. Det är alltså inte samma sak som att det är rätt. Bara vad som förväntas i den givna situationen. Normer ändras över tid och är olika i olika kulturer. Det kan finnas normer om hur man ska bete sig på olika ställen. Vi förväntas bete oss olika i badhuset och på biblioteket. I badhuset får man skrika, busa och leva om. På biblioteket förväntas man kanske tala med låg röst och vara lugn. Många normer är bra på det sättet att vi vet hur vi ska bete oss på olika ställen och det kan underlätta när vi ska umgås med varandra. Andra normer kan kännas begränsande och göra att vi inte känner oss hemma eller välkomna. Det finns normer om hur en människokropp ska se ut och fungera. Eller hur killar och tjejer förväntas se ut och vara. Ett exempel på en norm som varit olika över tid: På 1700-talet var rosa en maskulin färg. Senare har det ibland betraktats som en färg bara för tjejer och kvinnor.

BRAINSTORMA Försök komma på en massa olika saker som anses normalt eller är en norm. Du som ledare kan bestämma om ni ska prata normer allmänt i samhället eller fokusera på hur det är på skolan eller kanske i stadsdelen eller på orten. Betona att det inte behöver vara vad man själv tycker, utan vad ni tror uppfattas som normalt. Skriv upp allt på tavlan utan att ifrågasätta, låt tankarna flöda.

SMÅGRUPPER Googla bilder

Dela upp barnen i mindre grupper om tre till fyra i varje.

1. Låt grupperna googla på bilder till exempel orden snygg, familj, kärlekspar, man/kille, kvinna/tjej. Det kan vara ett ord åt gången eller ge varje grupp ett eget ord att googla.
2. Låt grupperna diskutera vad bilderna för ordet har gemensamt. Finns det någon bild man tycker står ut? Hur då?
3. Samla eventuellt ihop hela gruppens reflektioner.

SYFTE

- Reflektera tillsammans kring normer

SYFTE

- Upptäcka och fundera över normer

TIPS

Ni kan även välja att googla tillsammans i helgrupp

VÄRDERINGSÖVNING Heta stolen

I en heta stolen-övning sitter man på stolar i en ring. Ledaren läser ett påstående och alla som håller med byter plats med varandra. Om man inte håller med sitter man kvar. Börja med några lättare påståenden som inte behöver kommenteras, låt sedan några deltagare få berätta varför de valt att byta stol eller sitta kvar. Se dock till att hålla tempo i övningen. Är det en grupp som har mycket att säga kan ni välja några få påståenden. Om gruppen är fåordig kan man göra fler.

FÖRSLAG PÅ PÅSTÅENDEN

- De flesta gillar att kolla på film.
- De flesta gillar att klä upp sig i finkläder.
- Kläder är ett sätt att visa vem man är.
- Det är lätt att veta vem man är.
- Det är lätt att veta om någon identifierar sig som kille eller tjej.
- Det finns ett visst sätt killar förväntas bete sig.
- Rosa är en tjej-färg.
- Om alla var lika skulle det vara tråkigt.
- Alla borde få vara precis som de vill.
- Det är viktigt för barn att vara sams med de vuxna man bor med.
- Alla som bor tillsammans måste anpassa sig och ibland göra saker de egentligen inte vill.
- Familjen är viktigare än vänner.
- Det är skönt när det är normalt.
- Normalt är tråkigt.
- Det kan vara svårt att passa in.
- Vuxna har svårt att förstå ungdomar.
- Ingen annan borde få bestämma hur man ska vara klädd.

Arbetsblad

Arbetsbladet är till för enskild reflektion, men lämnas till ledaren. Här får varje barn fundera över normer och vad de gillar med sig själva.

SYFTE

- Reflektera kring normer och identitet
- Röra på sig
- Ha kul

